

رواج یک ماده مخدر هولناک؛ «ترنک» چیست؟

هر دو ماده اصلی موجود در ترنک، یعنی فنتانیل و زایلایزین، اثرات تخریبی سریعی، چون کاهش ضربان قلب و افسردگی تنفسی (کاهش دم و بازدم) دارند و به همین علت هم ترکیب ابرقوی آن‌ها می‌تواند احتمال اوردوز را بسیار بالا ببرد.

به گزارش سایت خبری پرسون، اداره مبارزه با موادمخدر آمریکا - DEA - در تازه‌ترین هشدار خود از رواج یک ماده مخدر صناعی جدید به نام «ترنک» خبر داده و از آن به عنوان کشنده‌ترین ماده مصرفی رو به افزایش در میان سوءمصرف‌کنندگان مواد اعتیادآور در این کشور نام برده است.

این اداره که نهاد اصلی دولت آمریکا برای مقابله با قاچاق موادمخدر است گفته فروش خیابانی «ترنک» که ترکیبی از دو ماده آزمایشگاهی (صناعی) فنتانیل و زایلایزین است ظرف یک سال گذشته حدود یک هزار درصد افزایش داشته و به همین نسبت هم در آمار مرگ‌های ناشی از بیش‌مصرفی (اوردوز) به عاملی جدید و کشنده تبدیل شده است.

ترنک چیست؟

ترنک - Tranq - که کوتاه شده واژه انگلیسی Tranquilizer (ترنکویلیزر) است نام خود را از مواد بیهوش‌کننده‌ای که به طور قانونی برای حیواناتی، چون اسب و گاو به کار می‌رود گرفته است.

نوعی از ترنک که اداره مبارزه با موادمخدر آمریکا در گزارش خود به آن اشاره کرده ترکیبی است بسیار خطرناک از ماده بیهوش‌کننده زایلایزین (Xylazine) و ماده شبه‌مرفینی صنعتی فنتانیل (Fentanyl).

ترکیب این دو ماده که هیچ کدام نیازی به کشت گیاهی و سرمنشاء طبیعی ندارند و تنها در آزمایشگاه تهیه می‌شوند (موادمخدر صناعی)، نوعی ماده فوق خطرناک شده است که در میان فروشندگان خیابانی به «ترنک» شهرت یافته و بنابر گزارش اداره مبارزه با موادمخدر آمریکا، در یک سال گذشته در میان مواد اعتیادآوری که در ۴۸ ایالت از ۵۰ ایالت آمریکا ضبط شده، ردگیری شده است.

«ترنک» چه قدر قوی است؟

ترکیب دو ماده زایلایزین و فنتانیل به عنوان یک ماده مخدر جدید - ترنک - سابقه چندانی ندارد بنابراین هنوز از میزان خلوص معمول در بسته‌های مصرف خیابانی این ماده اطلاعات کاملی در دست نیست، اما با توجه به قدرت بسیار بالای هر دو ماده فنتانیل و زایلایزین در پایین آوردن فشارخون و کاهش دم و بازدم تنفسی، می‌توان گفت که ترنک احتمالاً یک ابرماده‌مخدر است که سیستم تنفسی و اعصاب مرکزی مصرف‌کنندگان را ظرف چند دقیقه تا مرز بیهوشی کامل و کاهش علایم حیاتی تا حد بسیار خطرناکی سوق می‌دهد.

برای درک بیشتر میزان سمی بودن ترنک می‌توان به قدرت مواد تشکیل دهنده آن اشاره کرد.

به طور معمول، قاچاقچیان برای تهیه یک کیلوگرم مرفین، ۱۰ کیلو تریاک لازم دارند و سپس با استفاده از دو کیلوگرم مرفین یک کیلوگرم هرویین تولید می‌کنند. به این ترتیب، هرویین که بسیاری آن را قوی‌ترین ماده مخدر با ریشه طبیعی می‌دانند، دو برابر مرفین قدرت دارد. این در حالی است که فنتانیل ۱۰۰ برابر مرفین قدرت تخریب دارد.

زایلایزین که دیگر ماده موجود در «ترنک» است یک ماده قانونی برای مصارف دامپزشکی است و معمولاً از آن برای بیهوشی و یا بی‌حسی حیوانات بزرگی، چون اسب یا گاو استفاده می‌شود. اداره غذا و دارو آمریکا - اف‌دی‌ای - مجوزی برای مصارف انسانی این دارو صادر نکرده است با این حال، قانونی بودن تولید و مصرف آن در دامپزشکی، دسترسی قاچاقچیان به این ماده را آسان کرده است.

زایلایزین بعد از ورود به بدن به سرعت کارکرد دستگاه تنفسی و ضربان قلب را کاهش می‌دهد و ظرف ۳۰-۴۰ دقیقه در تمام بدن پخش می‌شود. افسردگی تنفسی ناشی از مصرف این ماده می‌تواند در کنار قدرت بالای فنتانیل برای کاهش ضربان قلب، به سرعت مصرف‌کننده را با علایم اوردوز و ایست قلبی و تنفسی روبرو کند.

در گزارش جدید اداره مبارزه با موادمخدر آمریکا آمده که در سال ۲۰۲۲، زایلایزین در ۲۳ درصد فنتانیل پودری ضبط شده و ۷ درصد از قرص‌های حاوی فنتانیل یافت شده است.

«ترنک» و ترکیب فوق سمی آن موجب شده این اداره آن را به عنوان تهدید جدید برای سلامتی سوءمصرف‌کنندگان مواد در آمریکا معرفی کند و رواج آن را «یک وضعیت اضطراری بهداشتی» جدید در سراسر ایالات متحده بداند.

چرا ترنک در بازار موادمخدر آمریکا محبوب شده؟

در سه سال گذشته به طور متوسط سالانه ۱۰۰ هزار نفر در آمریکا به علت آوردن (بیش مصرفی) جان باخته‌اند.

موادشبه‌مرفینی قوی، چون فنتانیل از اصلی‌ترین عوامل این مرگ‌ها معرفی شده است.

همزمان یک سوال برای مردم آمریکا بوجود آمده و آن این که اگر فنتانیل و مشتقات ترکیبی با آن تا این حد کشنده است چرا قاچاقچیان موادمخدر با اطلاع از این که با عرضه فنتانیل (و اکنون ترنک) هر روز بخش بزرگی از مشتریان خود را از دست می‌دهند، سراغ تولید و فروش این نوع مواد رفته‌اند؟

پاسخ به این دو سوال در دو بخش که یکی «عمدی» و دیگری تا حدودی «غیرعمدی» است نهفته است.

توجیه اقتصادی-امنیتی ترکیب فنتانیل و زایلازین

از آنجا که هر دو ماده فنتانیل و زایلازین در آزمایشگاه تولید می‌شوند و برای تهیه مواد اولیه آن‌ها نیازی به کشت و برداشت گیاهانی، چون خشخاش یا کوکا نیست، کارتل‌های مواد در چند سال اخیر تمایل فراوانی به این مواد پیدا کرده‌اند چرا که برای تهیه آن‌ها دیگر نیازی به ترانزیت مواد از یک نقطه جهان (مثلا افغانستان یا کلمبیا) به نقطه دیگر (مثلا آمریکا یا اروپا) نیست و به همین علت علاوه بر کاهش ریسک درگیری مسلحانه و رویارویی با پلیس برای قاچاق مواد، هزینه‌های حمل و نقل و انتقال مواد هم به شدت کاهش خواهد داشت.

عامل دیگر، میزان قدرت ماده‌ای مانند فنتانیل است (۱۰۰ برابر قوی‌تر از مرفین) که خودبخود حجم ماده اولیه تولیدی را تا یک صدم پایین می‌آورد و قاچاق و ترانزیت آن میان آزمایشگاه تولید و مقصد توزیع را بسیار آسان‌تر می‌کند.

برای مثال، ارسال پودر فنتانیل در داخل پاکت نامه (در حد چند دانه کریستال نمک یا شکر) از مبدا چین به ونکوور کانادا، یکی از عمده مشکلات پلیس مبارزه با موادمخدر این شهر در سال ۲۰۱۸ گزارش شد.

«کشتار» ناخواسته مشتریان

از طرف دیگر، بسیار کم حجم بودن، اما قدرتمند بودن موادی، چون فنتانیل و زایلازین، امکان تهیه بسته‌های مصرفی با غلظت همسان را نظیر آنچه در توزیع مرفین و هرویین ممکن بود، تقریباً غیرممکن کرده است.

قاچاقچیان معمولاً برای تهیه ۱۰۰ بسته یک گرمی «ترنک» از ترکیب نیم گرم زایلازین، نیم گرم فنتانیل و ۹۹ گرم مواد ترکیبی دیگر که معمولاً مخدر نیستند استفاده می‌کنند.

آن‌ها اغلب از دستگاه‌های مخلوط کن معمولی که ممکن است در هر آشپزخانه‌ای پیدا شود برای ترکیب این مواد استفاده می‌کنند. از آنجا که در چنین دستگاه‌هایی عملاً نمی‌توان کریستال‌های بسیار ریز فنتانیل و زایلازین را با مواد افزودنی دیگر به طور کاملاً یکسان ترکیب کرد، معمولاً میزان خلوص موادمخدر در بسته‌های آماده شده برای فروش در خیابان با هم متفاوت است. به طوری که ممکن است در یک بسته تنها چند کریستال از ماده مخدر اصلی وجود داشته باشد، اما در بسته مجاور آن چندین کریستال که میزان اثربخشی آن را تا حد کشنده‌ای افزایش می‌دهد.

به این ترتیب، در حالی که تمایل کارتل‌های مواد به افزودن فنتانیل یا زایلازین توجیه اقتصادی و امنیتی دارد، استفاده آن‌ها از روش‌های معمول و سنتی برای ترکیب و بسته بندی این مواد قدرتمند، عملاً به «کشتار مشتریان» آن‌ها می‌انجامد.

عوارض مصرف ترنک چیست؟

هر دو ماده اصلی موجود در ترنک، یعنی فنتانیل و زایلازین، اثرات تخریبی سریعی، چون کاهش ضربان قلب و افسردگی تنفسی (کاهش دم و بازدم) دارند و به همین علت هم ترکیب ابرقوی آن‌ها می‌تواند احتمال آوردن را بسیار بالا ببرد.

زایلازین عوارض جانبی دیگری هم دارد که احتمالاً مشهودترین آن کاهش اکسیژن در بافت پوست است.

اکسیژن رسانی کمتر پوست با نارسایی و اختلال در ترمیم زخم‌ها و عفونت بیشتر همراه است.

این عارضه می‌تواند خیلی زود موجب بروز بیماری‌های پوستی شدید، عفونت جدی و در نهایت به قطع عضو بیانجامد.

مشاهده زخم‌های پوستی شدید روی پاها و بدن بعضی از مصرف‌کنندگانی که در خیابان زندگی می‌کنند هم معمولاً ناشی از همین عوارض جانبی موادمخدر قوی است.

انستیتو ملی سوءمصرف مواد آمریکا - NIDA - درباره عوارض مصرف ترنک (زایلازین) نوشته: «این یک ماده سرکوبگر سیستم عصبی مرکزی است که موجب گیجی، فراموشی، آهسته شدن تنفس، ضربان قلب و فشارخون تا حد بسیار خطرناکی می‌شود. استفاده از این ماده در ترکیب با سایر مواد،

چون الکل یا بنزودیازپین‌ها، احتمال اوردوز مرگبار را بالا می‌برد».

این انسیتو می‌گوید به علت قدرت تخدیری این ماده که شانس تجربه حس «نشگی» در مصرف کننده را بالا می‌برد، تمایل به تجربه آن در میان سوءمصرف‌کنندگان مواد در آمریکا بالا رفته است.

با این حال، بسیاری از اوردوزهای مرگبار هنگامی روی می‌دهد که مصرف‌کنندگان از وجود فنتانیل یا زایلازین در بسته مواد خریداری شده خود آگاهی ندارند و یا میزان خلوص ماده مصرفی آن‌ها بسیار بالاتر از بسته‌های مشابه توزیع شده در آن روز یا آن منطقه است.

پیشگیری و راه‌های نجات از اوردوز با «ترنک»

با گسترش اپیدمی اوردوز در کشورهای غربی، چون آمریکا، کانادا و انگلستان، در چند سال اخیر راهکارهای مختلفی برای پیشگیری از آن و کاهش مرگ و میرهای ناشی از اوردوز به اجرا گذاشته شده است.

در استان بریتیش کلمبیا کانادا، که شهر ونکوور آن یکی از پیشگامان اجرای راهکارهای کاهش آسیب در جهان است، راه‌اندازی مراکز ایمن تزریق مواد و همچنین تشکیل تیم‌های امدادی برای واکنش سریع به موارد اوردوز بیش از ۳۰ سال است که اجرا می‌شود.

با این حال، بریتیش کلمبیا از ابتدای سال ۲۰۲۳ با اجرای آزمایشی سیاست جرم‌زدایی از مصرف مواد، بنا دارد مصرف‌کنندگان را به سوی استفاده ایمن و بهداشتی از مواد سوق دهد و همچنین با فراهم کردن امکان تهیه و توزیع موادمخدری که کیفیت آن‌ها کنترل شده، چرخه غیرقانونی عرضه مواد که هیچ کنترلی بر کیفیت و میزان سمی بودن آن‌ها وجود ندارد، مختل کند.

همزمان توزیع عمومی بسته‌های نجات اوردوز که معمولا حاوی آمپول‌های نالکسون، دارویی که برای سد کردن اثرات مخدرها کاربرد داد و در شرایط بیش‌مصرفی می‌تواند جان مصرف‌کنندگان را نجات دهد، کانادا تلاش می‌کند امدادگران و داوطلبان و حتی مصرف‌کنندگان را به «ابزار نجات» از اوردوز مجهز کند.

با این وجود، از آنجا که یکی از دو ماده اصلی در تهیه «ترنک» یعنی زایلازین، از دسته مواد شبه مرفینی نیست (زایلازین یک انالوگ کلونیدین است) تزریق نالوکسان تاثیر زیادی بر متوقف کردن عوارض آن ندارد، اما از آنجا که زایلازین معمولا با ماده شبه مرفینی دیگری، چون فنتانیل ترکیب شده، امدادگران همچنان تزریق فوری نالوکسان برای کاهش اثرات موادمخدر موجود در ترنک را توصیه می‌کنند.

دولت آمریکا در پاسخ به گزارش اداره مبارزه با موادمخدر و هشدار درباره گسترش مصرف «ترنک» در این کشور گفته بنا دارد علاوه بر ارایه لایحه قانونی به کنگره برای وضع محدودیت بیشتر برای تولید و مصارف قانونی زایلازین، با فراهم کردن امکان تست مواد خیابانی، به مصرف‌کنندگان امکان آگاه شدن از میزان خلوص و شدت سمی بودن موادمخدر پیش از مصرف آن را بدهد.